

A vándorgyűlésen elhangzott szakmai előadások

Marton Tibor, főmérnök:

A Középsomogyi Állami Erdőgazdaság mai helyzete és második öt éves tervének főbb célkitűzései

A Középsomogyi Áll. Erdőgazdaság jelenlegi kerülete 1955-ben alakult ki. Területe eléggé összefüggő, mind a hét erdészete 25 km-es körzeten belül fekszik, 88 község határára terjed ki és összesen 34 477 ha-t tesz ki. Ebből 85 erdőbirtokossági társulatra esik 4 928 ha, 80 egyszerű és 5 kiterjedtebb állami kezelésben. Az erdőgazdaság hét erdészetre tagozódik, 89 erdészterülettel. Az erdészetek területe 2700 és 6500 ha között ingadozik. Egy erdészkerület átlagos nagysága 390 ha.

Az Erdőgazdaság területén a felszabadulás előtti időben állami erdőbirtok nem volt. A főúri, hitbizományi és kisebb uradalmi erdőbirtokokon szakszerűnek nagyobbrészt nem mondható gazdálkodás folyt. Erről tesznek említést a régebbi üzemtervek is. Az üzemtervek készítői például a volt Eszterházy erdőbirtokra vonatkozóan megállapítják, hogy „ahol az erdő fája könnyen és olcsón volt leszállítható — irtották, a nehezen hozzáférhető, lakott helytől távol eső, meredek birtokrészeket pedig nem használták ki”. A kihasznált területeken főleg tűzifa termelés folyt. A szerfakihozatali százalék a jelenleginek csak kis hányadát tette ki. Nem sokat törődtek az erdőneveléssel sem. Erről ír az üzemterv: „a munka és fuvarerő elsősorban a

jőhasználatok végzésére volt szükséges, s így a rendszeres előhasználatra nem jutott idő”. Más helyen a következőket találjuk: „Mint hogy a múltbeli erdőgazdaságban a tisztító és gyéritővágások évtizedeken át háttérbe szorultak, lépten-nyomon előfordult, hogy nemcsak a rudas, de még a főhasználatra előírt állományok is tele vannak olyan fákkal, melyeket már a tisztító vágásoknak kellett volna eltávolítani.”

A nevelő vágások elhanyagolásának lett azután a következménye, hogy pl. a kardosfai erdészeteünk 1945-öt követően még hosszú ideig egyebet sem termelt az előhasználatok során mint száradékfát. De nemcsak a véghasználatokban és a nevelő vágásokban volt nagy a szakszerűtlenség, hanem az erdőfelújítások terén is. A fatermelő cégek a természetes újulatot nemigen kímélték, pedig az öt esztendőben megszábot felújítási időszak nagyönis megkívánta volna ezt. A rövid felújítási időszak miatt sokszor külföldről hozott makkal hajtották végre az alátélepitéseket. Erről tanúskodnak a dombhátakra telepített, erősen csúcsszáradásnak indult szlapon tölgyesek. Ez volt a helyzet az Eszterházyak birtokán, ahol végeredményben üzemtervek alapján gazdálkodtak. De méginkább leromlott az erdő a kisebb uradalmak és közületek kezén. Ezekben a helyeken a használat nem állott másból, mint a legszebb egyedek kiszállásából. Apolásról, erdőnevelésről beszélni sem lehetett. Annál több volt a legeletésből származó kár.

Magától értetődő, hogy a felszabadulás után az elmúlt évtizedek szakszerűtlen munkáját egyik évről a másikra nem lehetett kijavítani, a szakszerűbb erdőgazdálkodásra való törekvés azonban évről-évre fokozottabban éreztette hatását. A szocialista erdőgazdálkodás kiépítésében fontos határkő volt az erdőgazdaság fejlesztésére hozott 1040/1954. M. T. határozat. A határozat megjelenését követően elért eredmények alapján bátran nevezhetjük az 1954-es esztendőt erdőgazdálkodási vonatkozásban a fordulópont évének. A határozat megjelenése után lényegesen meggyorsult erdőgazdálkodásunk fejlődése. Minek tulajdonítható ez? Elsősorban annak, hogy az 1954. előtti években megteremtődtek a gyorsabb ütemű fejlődés előfeltételei. Befeződtek pl az átszervezések, lényegesen csökkent a szakemberek fluktuációja, a munkásokból lett vezetők komoly termelési tapasztalatokra tettek szert. Másrészt az 1040/1954. M. T. határozat volt lényegében az első, amely félreérthetetlenül megszábot az elérendő cél megvalósí-

tásához szükséges tennivalókat. A határozat után kiadásra került szakmai utasítások, ezek alapos áttanulmányozása és a gyakorlati munkába való átültetése minőségi változást idéztek elő erdőgazdaságunk műszaki dolgozóinak szemléletében. Többek között ennek a megváltozott szemléletnek köszönhető, hogy a Középsomogyi Állami Erdőgazdaság legnagyobb részt sikerrel valósította meg a fejlesztési tervben előírt feladatokat és az elmúlt öt évben nagyobb léptékűre lépett előre, még az ellenforradalom okozta megtorpanás ellenére is, mint a határozat előtti időszak alatt. Ma már a mi gazdaságunk területén is szembetűnően megmutatkozik a szocialista erdőgazdálkodás fölénye a volt kapitalista erdőgazdálkodással szemben.

Megteremtettük a csemeteönellátást. Ma már a saját területünkön gyűjtött magból nevelt jó minőségű csemetével hajtjuk végre az 1945. év előtti idők mértékét többszörösen meghaladó erdőfelújítási és erdőtelepítési feladatainkat. A kitermelt véghasználatoknak 1955 óta 32%-át természetes úton újítottuk fel a dombvidékre tervezett 20%-os előirányzattal szemben. Meg kell jegyezni, hogy a természetes felújítás aránya még kedvezőbbben alakulhatott volna, ha a fennálló bükk-, tölgy-, fenyőkorlátozás miatt nem kényszerülünk a végvágások elhagyására. Ennek következtében az ötéves fejlesztési időszakra előírt természetes erdőfelújítási feladatunkat csak 91%-ban teljesítettük. A mesterséges vágásfelújítás, az alételepítés, valamint az erdőtelepítés és fásítás előírásait azonban lényegesen túlteljesítettük.

Felújító vágásainkban a közelítő nyomvonalak gondos kijelölése, az újulat messzemenő kímélése ma már természetes dolog erdészeink számára. Az egyre javuló munkának tudható be, hogy erdősítéseink eredményességi mutatói a telepítéseket kivéve már jobbakká az 1960-ig elérni tervezett 1,6%-os mutatóból. Felszámoltuk az elmaradt tisztításokat és vágásfelújításokat. 1955—60 között 1500 ha-ral tisztítottunk többet a tervezettnél. A nevelő vágások fatömege a szakszerűbb belenyúlás következtében évről-évre emelkedett. Az utóbbi öt évben az összes kitermelésünk 47%-át tisztításokból és gyérítésekből nyertük. Az elmúlt években 6651 hektáron jelöltük ki a „V” fákat. A jövőben már csak az első gyérítésre kerülő állományokban kell a „V” fákat jelölnünk.

A fejlesztési időszakban 2,7%-kal csökkentettük a sarjerdők területét és a fafajok megoszlásának aránya is kedvezően javult az értékesebb fafajok javára. A tölgyek elegendő aránya 1,8%-kal, a fenyők pedig 1,6-tal gyarapodott, míg a csereseké 2,5%-kal, a gyertyánosoké 0,9%-kal, az akácsarjé 1%-kal csökkent. Nagy ütemben láttunk hozzá a rontott erdők átalakításához. Ez indokolt is, hiszen közel 6000 ha rontott erdőt tartunk nyilván gazdaságunk területén. A bükk és tölgy talajon álló egyetlen csereseket és gyertyánosokat mind besoroltuk a rontott erdők közé. 1958/59-ben a véghasználatra besorolt területeknek 52%-a, 1959/60-ban 50%-a került ki a rontott erdőkből.

A múlt gazdálkodásából reánk maradt rontott fiatalosokban ugyancsak folyik az átalakító munka. Rontott fiatalosainkból a szakszerű tisztítások révén igyekszünk minél többet megmenteni a jövő számára.

A nyárfát 1955 előtt nem sokra becsülték erdőgazdaságunk területén sem. Az 1958 őszén megalakult Nyárfabizottság munkája és az azóta kifejtett nyárfa propaganda következtében lényegesen megnövekedett nyárfásítási anyag iránti kereslet gazdaságunk működési területén. Ezt bizonyítja az erdőnkívüli fásításban a nyártelepítések ugrásszerű emelkedése. Míg 1955—56-ban csak 37 ha-t, addig 1959—60-ban már 356 ha-t telepítettünk.

A fahasználat vonalán ugyancsak jelentős fejlődésről számolhatok be. Ez a fejlődés nemcsak az iparifakihozatali százalék emelkedésében mutatkozik meg, hanem a munka minőségének fokozatos javulásában is. Míg az iparifakihozatal 1945 előtt csak 14% körül mozgott és a hároméves terv ideje alatt 20%-ot, az első ötéves tervben pedig 22%-ot ért el, addig 1955—60 között 39,1%-ra emelkedett az összes földfeletti fatömeghez viszonyítva. Ezen belül a véghasználatra 49,3%, míg a gyérítésre 36,4% iparifá jut. Csökkent a termelési apadék, a magas tuskó ma már igen ritka jelenség, nagymértékben javult a rönkmegmunkálás minősége, a szakállas büti ma már ismeretlen. Növekedőben van a rönkök hossza is. A folyó gazdasági évben értékesítésre került fűrészrönk mennyiség közel 6%-a 5 m-en felüli, tehát feláras rönk volt. A mai ágfát sem lehetne összehasonlítani az öt év előttivel. Fagyártmány termelésünk is nagymértékben megnövekedett. Míg 1955 előtt 1000 m³ alatt volt, addig a folyó gazdasági évben már 10 000 m³-t is meghaladja a termelt kész fagyártmány mennyisége. A gépi fakitermelés terén is előbbre jutottunk, igaz nem sokkal. 1955 előtt kézi fakitermelés folyt gazdaságunkban, idén pedig 25 darab motorfűrész foglalkoztatásával már géppel termeltük a vastagfa 27%-át.

A magas és mélyépítés vonalán, ha nem is tudtuk teljes egészében megvalósítani a fejlesztési tervben lefektetett elgondolásainkat, mégis sok hasznos építménnyel gazdagodtunk az elmúlt öt évben. Hogy csak a legfontosabbakat említsem: felépítettünk hét erdőszlakást, egy 30 fős munkásszállást, egy lóistállót, 20 km hosszú burkolt főfeltároló utat, valamint 3 km gyűjtőutat és 3,5 km erdei vasutat. 38 erdőszlakás, két erdőszlakási iroda és egy munkásszállás felújítását végeztük el.

A második ötéves terv újabb lehetőségeket teremt erdőgazdaságunk továbbfejlesztéséhez.

A terv főcélkitűzéseit Pártunk VII. Kongresszusának irányelvei konkrétan meghatározzák, erdőgazdaságunk ennek megfelelően dolgozta ki saját második ötéves tervét.

Az erdőművelés vonalán tovább kívánjuk fejleszteni az eddig elért eredményeinket, belterjesebb, az eddiginél szakszerűbb munkát kívánunk végezni. A tisztításokban és gyérítésekben teljes mértékben érvényt szerzünk az Erdőnevelési Utasítás előírásainak. Ezek szerint évente 300 ha-ral több tisztítást és 200 ha-ral több gyérítést végzünk el, mint 1959/60-ban. A felújító vágások területét a jelenlegi 32%-ról 1965-ig 54,6%-ra növeljük. Erdőtelepítéseinkben az erdőtelepítési munkák szakszerű elvégzésével az eredményességi mutatót 1,5% alá kívánjuk szorítani. A második öt év erdőszlakási, művelési és fatermelési feladatait erdőgazdasági tájanként elkülönítve dolgoztuk ki. Ezt még azzal kívánjuk bővíteni, hogy 1963-ig mindhárom tájban feltérképezzük az erdőtüpusokat és ennek alapján írjuk elő erdőszlakataink számára az alkalmazandó erdőfelújítási, erdőnevelési és rontott erdő átalakítási módszereket. Tovább folytatjuk a rontott erdők átalakítását. 1965 végéig állományápolás útján 500 ha-t, állománykiegészítő alátelépítéssel 635 ha-t, fafajcserével pedig 795 ha rontott erdőt számolunk fel. Tovább javítjuk gazdaságunk fafaj összetételét a sarjcserekek, a gyertyánosok és akácok felszámolásával. A véghasználat alatt álló területek alátelépítését oly mértékben szorgalmazzuk, hogy a tervidőszak üzemtervi előírásaihoz viszonyított véghasználati megtakarításokból tovább növelhessük a kitermelésre kerülő véghasználati fatömeg mennyiségét. A nevelő vágásra besorolt állományainkban teljes mértékben a pozitív jellegű gyérítéseket fogjuk alkalmazni. Megteremtjük a veszteségmentes csemetegazdálkodást. Nagy gondot fordítunk csemetekertjeinkben a termőhelyi adottságainknak legjobban megfelelő nyárfajták nevelésére.

A nyártelepítés terén adottságainkat igyekszünk maximálisan kihasználni. Az erdőnkívüli területeken az előző évhez viszonyítva, közel kétszeresére emeljük a nyártelepítést. Mivel nem nyártemetőket, hanem jól sikerült nyártelepítéseket kívánunk létesíteni, előzetes talajvizsgálat nélkül nyártelepítést nem végzünk a jövőben. Üzemi területünkön sajnos csak korlátozott mértékben vannak lehetőségeink az első kivitelű nyárfatelepítésekre. Itt elsősorban előhasználati nyártelepítésekre szorítkozhatunk.

A fahasználat vonalán 17%-kal (cca 100 000 m³-rel) adunk több fatömeget a népgazdaságnak, mint a megelőző öt évben. Bár az új ötéves időszakban a besorolt véghasználatok nagyobbrészt rontott erdőkből kerülnek ki, mégis 44%-kal adunk több iparifát az előbbi öt évhez viszonyítva. A felfutás mintegy 12 millió deviza Ft megtakarítást eredményez a népgazdaság számára. A termelőszövetkezetek szerfás épületeihez szükséges famennyiséget a reánk kiszabott mennyiség mértékéig teljesíteni fogjuk. A termelési apadék csökkentése és az értékesebb iparifaválasztékok növelése mellett fő törekvésünknek képezi a fahasználatban az egy főre eső termelés emelése. Ezt a munkák fokozottabb gépesítésével és helyesebb megszervezésével, valamint a szocialista brigádmozgalom kiszélesítésével kívánjuk biztosítani. Fagyártmánytermelésünk választékait a népgazdaság szükségleteinek figyelembevételével alakítjuk ki. Elsősorban a parkettfriz, rövid fűrészáru és a bányászati béléanyagok termelését fogjuk szorgalmazni. Gépegységeink részbeni összevonásával, a kihozatal emelésével korszerűbbé és gazdaságosabbá kívánjuk tenni fagyártmánytermelésünket. Jelenlegi telepünk többségükben korszerűtlenek, nem elégítik ki a legszükségesebb szociális normákat.

A gépesítés terén is jelentős előrehaladást kell elérnünk 1965-ig. Megyénkben csaknem teljes egészében végbement a mezőgazdaság szocialista átalakulása. Ez a tény új helyzet elé állítja erdőgazdaságunkat. Csak úgy juthatunk előbbre, ha az eddiginél sokkal gyorsabb ütemben gépesítjük minden fontosabb munkaterületünket. Ennek megfelelően helyi adottságaink figyelembevételével a jelenlegi igen alacsony gépesítési fokot csemetekerti vetésben 5%-ról 20%-ra, csemetekerti kapálást 0-ról 40-re, csemetekiemelést 10-ről 50-re, suhángkiemelést 0-ról 80-ra, erdőszlakások talajelőkészítését 40-ről 60-ra, erdőszlakások ápolását 10-ről 30-ra, fakitermelést 27-ről 66-ra, köpülést 3-ről 60-ra, szállítást 80-ról 90-re, a rakodást pedig 0-ról 30%-ra kívánjuk emelni a tervidő-

szak végére. Hasonlóképpen előbbre kell jutnunk a gazdálkodásunk alapfeltételét jelentő erdőfeltárás terén is. Jelenleg az egy ha-ra eső időjárásbiztos utunk hossza mindössze 1,7 fm (saját + idegen), ami messze alatta marad az országos átlagnak. Erdőgazdaságunk rossz feltártsága kampányszerűvé teszi az anyagmozgatást, értékesítést és jelentősen emeli az energiaköltségeket. Pedig gazdaságunk 5 millió köbméteres élőfakészlete, továbbá a belterjesebb gazdálkodásra való törekvés különösen kihangsúlyozza feltártságunk mielőbbi megjavítását.

A fentiekben ismertetett célkitűzések megvalósításához számos előfeltétel szükséges.

Első helyen említtem meg a jelenlegi műszaki apparátusunk szakmai színvonalának további emelését, főként a gépi ismeretek és a helyes gépi munkaszervezés mielőbbi elsajátítása terén, mert itt vagyunk leginkább lemaradva. A lemaradás megszüntetése érdekében már ez évben megkezdjük az erdészeti szakelődők és erdészkerületvezetők ilyen irányú elméleti és gyakorlati oktatását. Egyesületünk helyi csoportja által rendezendő előadások keretében több olyan előadást kívánunk beiktatni, mellyel hozzásegítjük szakembereinket a már meglévő és a közeljövőben beszerzendő gépek gazdaságosabb és termelékenyebb kihasználásához. A következő és igen fontos feltétel — sürgősen kialakítani egy olyan szakmunkás gárdát, amely a gépek kezelésének és a fejlettebb technológiák ismeretében képes lesz az eddigénél jobban és termelékenyebben dolgozni. Mivel a sárvári szakiskola nem bírja rövid időn belül megoldani a szakmunkás oktatás kérdését, magunknak kell ezt is biztosítani.

Van ezeken kívül még három olyan feltétel, amelynek teljesítéséhez a főhatóságunk segítségét kell kérnünk. Az első az üzemtervekkel kapcsolatos. Területünknek csak felére rendelkezik még üzemtervvel, az ideiglenesek és lezártak pedig a valóságosnál lényegesen kisebb élőfakészletet és folyónövedéket mutatnak ki. Ha ezt a megállapításunkat érvényes üzemtervek igazolnák, úgy 1965—70 között tovább emelhetnők a kitermelt fatömeget. A másik kérésünk a tervezett beruházásaink jóváhagyására vonatkozik. Kérjük, hogy főhatóságaink beruházási igényeinket mint várható eredményeink ellentétét ismerjék el. A harmadik kérésünk az erdőgazdasági munkabérek mielőbbi felülvizsgálatára és rendezésére vonatkozik. A munka minőségének fokozását a jelenlegi bértételek sok esetben nehezítik, a rendezés célkitűzéseink sikeres megvalósításának fontos előfeltétele.

Sümegh Nándor, az OEF kaposvári erdőrendezőségének vezetője:

A Középsomogyi Állami Erdőgazdaság második öt éves fakitermelési tervének üzemtervi vonatkozásai

A Középsomogyi Áll. Erdőgazdaság 34 477 ha-nyi összes területe három erdőgazdasági táj között oszlik meg: a Zselicségre jut az erdőgazdaság területének 50,7%-a, a Baranya—Somogy—Tolnai hegyhátra 27,0%-a, míg a többi 21,6% a Somogyi-homokvidékre esik. Az összes területből 33 014 ha, a területnek 96%-a, üzemtervezett. Kedvezőtlenebb a helyzet, ha azt vizsgáljuk, hogy az üzemtervek között mennyi az ideiglenes, az öt éves, illetőleg a tízéves. Az ideiglenes üzemtervekkel érintett terület aránya 17,9 százalék, az öt évesével érintett 45,3% és a tízévesvel érintett terület 36,8%. Lényegesen javulni fog a helyzet azonban ez év végére, az 1961. év elejére, mert az 1959. évi felvételek eredményeképpen az előbbi százalékok a következőképpen fognak megváltozni: ideiglenes 4,5, öt éves 44,1, tízéves 51,4.

Az összes fatermelésre szolgáló területen — az üzemtervek adatait a 4%-nyi üzemtervezetlen területre extrapolálva — az összes élőfakészlet 4 739 101 m³, az összes átlagnövedék 116 489 m³ és az összes folyónövedék 124 815 m³. Egy hektárra tehát átlagosan 149,2 m³ élőfakészlet, 3,7 m³ átlagnövedék és 3,9 m³ folyónövedék esik. Ezzel szemben az országos élőfakészlet 112 m³/ha, az átlagnövedék 3 m³/ha és a folyónövedék 3,5

m³/ha. Ezekből az adatokból láthatjuk, hogy a Középsomogyi Áll. Erdőgazdaság erdei az országos átlagnál sokkal jobbak.

Az erdőgazdaság erdőségeinek legértékesebb része a Zselicség, ahol a hektáronkénti előfakészlet 163 m³, az átlagnövedék 3,9 m³/ha és a folyónövedék 4,1 m³/ha.

Az üzemtervek előírásai szerint 1961—65 között véghasználattal ki kell termelni 384 780 m³ bruttó földfeletti fatömeget 1761,79 ha területéről. Évi átlagban tehát 76 956 m³ fatömeget 352,36 ha területéről. Egy hektár területéről lekerülő véghasználati fatömeg a Zselicségen 232 m³, a hegyháton 213 m³ és a homokvidéken 192 m³. Az országos átlag ezzel szemben 212 m³/ha.

Nézzük meg, hogy ez a véghasználati területelőírás reális-e, megfelel-e a bővített újratermelés feltételeinek? Az átlagos évi véghasználati terület ötszöröse 2304,40 ha, az ötéves véghasználati területelőírás 1761,79 ha, a különbség 542,61 ha. A globális területelőírás így ésszerűnek mondható, mert öt év alatt kereken 23%-ot tartalékol. A Zselicségen kereken 26%-ot tartalékolunk, a somogyi homokvidéken 46%-ot. A somogyi homokvidéken — a szokásos biztonsági tényezőkön kívül az indokolja az erősebb tartalékolást, hogy a 11—20 éven belül vágásérett állományok területe kereken 45%-kal kisebb, mint az 1—10 éven belül vágásérett állományok területe. A baranya-somogy—tolnai hegyháton öt év alatt pontosan az évi véghasználati terület ötszörösét írják elő az üzemtervek véghasználatra. Indokolja ezt az a körülmény, hogy a baranya-somogy—tolnai hegyháton a magcser 32,44%, a sarjcses 3,76%, a magakác 2,94%, a sarjakác 12,72%: tehát a két faj összesen 51,86% területet, tehát a hegyhát területének több mint a felét foglalja el! Azt hiszem vita nélkül megállapíthatjuk, hogy ez a területarány — az adott termőhelyi viszonyokat tekintve — egészségtelen és ezen minél hamarabb változtatnunk kell! Ez egyik oka az erősebb területelőírásnak. A másik és az előbbinél is sokkal nyomósabb ok az, hogy a baranya-somogy—tolnai hegyháton a magcser állományokból 330 ha, a sarjcses állományokból 18 ha, a magakácból 110 ha, a sarjakácból pedig 119 ha túltartott állomány van. Ezeknek az indokolatlanul túltartott állományoknak mielőbbi lecserélése parancsoló szükségesség! Elismerem, hogy az ezzel kapcsolatos erdőművelési feladat nagyon nehéz: *de ezt a feladatot meg kell oldani.* Mennél későbbre halasztjuk a megoldást, az csak annál súlyosabbá válik!

Vizsgáljuk meg a véghasználati előírások reális voltát még az 1—10, illetőleg a 11—20 éven belül vágásérett állományok fatömeg, illetőleg területadatai fényénél is. A véghasználatra érett állományok 20 éven belül teljesen kiegyenlítették, sőt a második 10 évben emelkedő tendenciát mutatnak! Különösen biztató a helyzet akkor, ha figyelembe vesszük azt a körülményt, hogy csak öt évi növedék van hozzáadva, holott az átlagos ránövési idejük még 15 év. Az egyes erdőgazdasági tájakon belül vizsgálva ezt a kérdést, legbiztatóbbak a Zselicség adatai: itt a második ötéves terv után következő 10 évben komoly véghasználati fatömegtöbblet fog a népgazdaság vérkeringésébe jutni! Jól kiegyenlített, illetőleg biztonságos a helyzet a véghasználatok tekintetében a baranya-somogy—tolnai hegyháton, míg a somogyi homokvidéken az üzemtervek bizonyos tartalékolást végeznek azért, hogy a véghasználatok mennyiségét 20 éven belül egyenletessé tegyék. Nyugodt lélekkel kimondhatjuk tehát azt, hogy a Középsomogyi Erdőgazdaság második ötéves tervének üzemtervi véghasználati előírásai reálisak, végrehajthatók és azok a népgazdaság érdekeit gondosan mérlegelve vannak megszabva.

Az előhasználatok terén a helyzet a következő.

Az üzemtervek előírásai szerint az 1961—65 közötti öt év alatt ki kell termelni: gyéritéssel 175 070 m³-t, 15 178,25 ha-on, tisztítással 8700 m³-t, 3774,65 ha-on. Összesen: 183 770 m³-t, 18 952,90 ha-on. Az évente átlag: gyéritéssel 35 000 m³-t, 3035,65 ha-on és tisztítással 1740 m³-t, 754,93 ha-on. A gyéritési előírás a három erdőgazdasági táj között a következőképpen oszlik meg:

Zselicség	84 570 m ³ ,	7 667,35 ha,	átlag 11 m ³ /ha.
B—S—T-i hegyhát	63 000 m ³ ,	4 711,00 ha,	átlag 13 m ³ /ha.
S-i homokvidék	27 500 m ³ ,	2 739,90 ha,	átlag 10 m ³ /ha.
Összesen:	175 070 m ³ ,	15 178,25 ha,	átlag 11,5 m ³ /ha.

Az öt év alatt gyéritéssel a Zselicségen a terület 47%-ára, a Baranya—Somogy—Tolnai hegyháton 53%-ára, míg a Somogyi homokvidéken a terület 43%-ára térünk vissza. Leszedünk az öt év alatt a fatermelésre szolgáló terület minden gyéritési korban levő állomány egy hektárjáról a Zselicségen 5,2 m³-t, a B—S—T-i hegyháton 7,— m³-t, a S-i homokvidéken 4,3 m³-t.

Ezek a gyéritési előírások óvatosak, a Zselicségen tul óvatosak és az Erdőnevelési Utasítás megjelenése előtti gyéritési szemléletet mutatják. A gazdaság üzemter-

vei pedig — kevés kivétellel — még 1957-ben, illetőleg 1957. előtti években készültek, amikor még a gyérítési gyakorlat sem ismerte az erősebb belenyulásokat. Ennek igazolására felhozzuk, hogy amíg a jelenlegi üzemtervek szerint a gazdaság évente gyérítéssel kiszedhető fatömege 35 000 m³, addig a fakitermelési leszámolások szerint az erdőgazdaság az 1955/56. évben 30,309, az 1956/57. évben 33,716, és az 1957/58. évben 45,703 m³-t gyérített. Lényeges változás következett be — az Erdőnevelési Utasítás hatása alatt — 1958/59-ben, amikor a gyérítéssel kitermelt bruttó fatömeg 58,179 m³-re ugrott fel és azóta — némi ingadozással — ezt a szintet tartja.

Az Erdőnevelési Utasításban lefektetett korszerű elveknek megfelelően az egyes erdőgazdasági tájakon gyérítéssel a következő fatömeg termelhető ki a második öt-éves terv időszaka alatt. A *Zselicségen* az eddigi 11 m³/ha átlagos fatömeget 18 m³/ha-ra lehet felemelni. Tekintetbe vettük itt azt, hogy a gyérítendő állományoknak átlagos sűrűsége 83,6%, tekintetbe vettük továbbá azt, hogy itt a bükk a gyertyán, a hárs — egyszóval az árnyattűrő, illetőleg árnyat kedvelő fajok majdnem 51%-os területarányával szerepelnek és aránylag sok az elegyes állomány. Ez az emelés az üzemtervi 84,575 m³-rel szemben 138 000 m³ gyérítési fatömeget jelentene öt év alatt. Figyelembe véve továbbá azt a körülményt, hogy az Erdőnevelési Utasítás rövidebb visszatérési időket ír elő, mint amilyeneket az 1957 előtt készült üzemtervek tartalmaznak, kb. 1000 ha-ral több gyéríthető a *Zselicségen*, mint az üzemtervekben előírt terület. Ez újabb 18 000 m³-t jelent öt év alatt. A *Zselicségen* tehát a következő öt évben gyérítéssel kitermelhető 156 000 m³. A *Baranya—Somogy—Tolnai* hegyháton a gyérítési fatömegek maximálisan 10%-os emelése engedhető meg. Egyrészt, mert itt a gyérítési korban levő állományok átlagos sűrűsége márcsak 79,6%, másrészt itt a terület 83,6%-án fényigényes fajok — túlnyomórészt elegyetlen állományai — foglalnak helyet, melyeket eddig alsó gyérítéssel gyérítettek és amelyeket minőségi romlás (csúcscsáradás, fattyúhajtás stb.) veszélye nélkül csak fokozatosan lehet hozzászoktatni, a különben helyes, szabadabb álláshoz. Itt tehát az üzemtervekben szereplő 63 000 m³ helyett legfeljebb 69 300 m³-t szedhetünk ki öt év alatt gyérítéssel. A *Somogyi homokvidéken* reálisnak kell elfogadnunk az üzemtervek gyérítési előírásait. Itt a gyérítési korban levő állományok átlagsűrűsége 77%, ami már a gyéríthetőség határait súrolja, másrészt a terület 81%-án állanak fényigényes fajokból álló, túlnyomórészt elegyetlen állományok, melyeket eddig szintén csak alsó gyérítéssel gyérítettek. Gyérítési javaslatunk lenne tehát a következő öt évre:

a <i>Zselicségen</i>	156 000 m ³ .,	8 667 ha-on,	17,9 m ³ /ha
a <i>Baranya—Somogy—Tolna</i> hegyháton	69 300 m ³ .,	4 771 ha-on,	14,5 m ³ /ha
a <i>Somogyi homokvidéken</i>	27 500 m ³ .,	2 740 ha-on,	10,0 m ³ /ha
Összesen:	252 800 m ³ .,	16 178 ha-on,	15,6 m ³ /ha

Tisztítással az üzemtervek előírásai szerint 5 év alatt 8700 m³-t szedhetünk ki, 3774,65 ha-on. Ez a tisztítási terület, illetőleg fatömeg a három erdőgazdasági tájon a következőképpen oszlik meg:

<i>Zselicség</i>	1576,15 ha,	4560 m ³ ,	2,0 m ³ /ha.,
<i>Baranya—Somogy—Tolnai</i> hegyhát	1365,— ha,	3450 m ³ ,	1,8 m ³ /ha.,
<i>Somogyi homokvidéken</i>	833,50 ha,	1690 m ³ ,	2,0 m ³ /ha.
Összesen:	3774,65 ha,	3700 m ³ ,	2,3 m ³ /ha.

A tisztítások üzemtervi előírásaira nagyjában ugyanaz vonatkozik, mint amit a gyérítéseknel már elmondottunk: egyrészt hosszabb visszatérési időket írtunk elő, másrészt alábecsültük a kivehető fatömegeket, különösen azokban a részben sarjeredetű állományokban, ahol a fiatalos mageredetű fácskák csak a srjegyedek erőteljes eltávolításával menthetjük meg azok nyomása alól. A tisztításra előírt területeket és így a kiszedhető fatömegeket is átlag 100%-kal felemelheti a gazdaság. Ezek szerint tisztítással kiszedhető a következő öt évben:

a <i>Zselicségen</i>	8700 m ³ .,	3000 ha-on,
a <i>Baranya—Somogy—Tolna</i> hegyháton	4150 m ³ .,	2300 ha-on,
a <i>Somogyi homokvidéken</i>	4550 m ³ .,	2250 ha-on.
Összesen:	17 400 m ³ .,	7550 ha-on.

Az élőfakészletet, rövid átmeneti időtől eltekintve, csökkentenünk — kivételes okokon kívül nem szabad, ha a bővített újratermelés feltételeinek meg akarunk felelni. Az élőfakészlet egyúttal az a műhely, melyen a folyónövedék létrejön, s mely végeredményben a hozadék bázisa. Nézzük meg először globálisan, az egész erdőgazdaságra nézve ezt a mérleget, majd taglaljuk külön-külön erdőgazdasági tájanként is!

Az egész erdőgazdaságra nézve az ötévi folyónövedék	624,075 m ³
az ötévi véghasználat	384,780 m ³
az ötévi gyérintés	252,800 m ³
az ötévi tisztítás	17,400 m ³

Magyarázatul szolgáljon az, hogy a Baranya—Somogy—Tolna hegyhátan a vég-használati előírásokat illetően némileg kényszerhelyzetben vagyunk. Itt a túltartott állományok miatt több véghasználati előírást kényszerültünk tenni, tekintet nélkül arra, hogy átmenetileg csökkenni fog a fakészlet.

Az egyes erdőgazdasági tájakon belül ez a mérleg a következő: A *Zselicség* 16,615 m³ hiányt mutat. Ezt a hiányt azonban bőven egyensúlyozza, a mintegy 1800 ha gyérintési korban levő bükkállományon a szabadabb állás folytán jelentkező nagyobb folyónövedék. A *Baranya—Somogy—Tolna hegyhátan* a különbözet: — 45,505 m³. Mint már előbb is kifejtettük, itt a mérleg kedvezőtlen volta a kényszerhelyzetben előírt véghasználatok miatt áll elő. A *Somogyi homokvidéken* a különbözet: + 31,215 m³. Itt a mérleget az teszi kedvezővé, hogy a véghasználatoknál 20 éven belül kiegyenlítésre törekedve, az első tízévi előírások kisebbek.

Tisztában vagyunk azzal, hogy a hozadék (és ezen belül a véghasználati és gyérintési, valamint a tisztítási előírások) előírható nagysága nemcsak a folyónövedék egyensúlyától függ. Ez a sok szempont közül csak az egyik, melyet a hozadékmegállapításnál mérlegelni kell. Meggyőződésünk mégis az, hogy hosszabb időn keresztül semmiesetre sem szabad a folyónövedéknél több fát kihoznunk az erdőből, mert ezzel az élőkakészletet csökkentve, csökkenthetjük a fatőkét, melyen a hozadék elsődleges alapját képező folyónövedék létrejön. Hogy mégsem tartjuk aggasztónak az előbbieken kimutatott — a folyónövedékkel szemben átmenetileg mutatkozó 30 905 m³ pluszhozadékot: azt az elmaradt gyérintések sürgős voltával, a túltartott cseresek és akácok kitermelésének halaszthatatlanságával, továbbá azzal a mindennapi tapasztalattal alátámasztott tényvel igazoljuk, hogy az üzemtervekben a fatermési táblák alapján kimunkált összes folyónövedék mintegy 10%-kal alacsonyabb, mint a valóságos folyónövedék.

Az eddigiek során több olyan jellemzőjét említettem a Középsomogyi AEG. erdősegeinek, amelyek némi képet adnak a tárgyalt erdők minőségéről. Erre vonatkozóan egy pár adatot adok még. A gazdaság dolgozói összeállították az 1960-ra vonatkoztatott korosztálytáblázatát a gazdaság erdősegeinek. Ebből kiindulva összeállítottam a fajok jelenlegi területszázalékai alapján a kívánatos korosztálytáblázatot. A két táblázat adatait összehasonlítva a kapott kép igen megnyugtató. A kívánt és a tényleges korosztályterületek globálisan majdnem kiegyenlítettek tekinthetők. A pluszminusz összes eltérés mindössze 1498 ha, azaz a fatermelésre szolgáló területnek nem egészen 5%-a. A *hiány* — korosztályokon belül — legnagyobb az 1—10 éves korosztályban: 9%, míg a 41—60 éves korosztályban 5,7%, a 80—100 éves korosztályban 5,8%, a korosztályok kívánatos területére vonatkoztatva. A többlet a korosztályokon belül legnagyobb a 11—20 éves korosztályban: 9%, míg a 21—30 éves korosztályban 3%, a 31—40 éves korosztályban 2%, a 61—80 éves korosztályban 5,8%, és a 101 éven felüli korosztályban 8,9%.

Amint látjuk tehát az 1—10 éves korosztály hiányát a 11—20 éves korosztály többlete teljesen kiegyenlíti, majdnem ugyanígy van ez a 80—100., illetve a 101 — több korosztályoknál. Ez — nagy távlatban gondolkozva — azt is jelenti, hogy a véghasználati hozadék hosszú időn keresztül biztosított, egyenletes lesz, melyet korszerű erdőápolással, a nemesebb fajok felkarolásával, a T., B., Ef., mÉ., nNy-ak területszázalékának növelésével, az elegenden fényigényes állományok alátelítésével még csak fokozhatunk.

Végezetül néhány szó a Középsomogyi Állami Erdőgazdaság gazdálkodásának 10 éves eredményeiről. Azért csak 10 évről, mert az első öt év a magunkraeszmélés, a számbavétel és az elindulás éveit voltak. Ha az üzemtervekben szereplő élőkakészlet összehasonlítjuk a gazdaság névtelen dolgozói által összeállított új — jelenlegi időpontra rögzített — korosztálytáblázata alapján, de az üzemtervi korosztályonkénti átlagfatömeggel kiszámított élőkakészlettel, ez örvendetes gyarapodást mutat:

az üzemtervi élőkakészlet	4,739,101 m ³ .
a jelenlegi élőkakészlet	4,969,408 m ³
a növekedés:	230,307 m ³ .

Igaz, hogy ez az élőkakészletnövekedés nemcsak a helyes erdőnevelésre vezethető vissza, hanem egyéb okokon kívül benne van az üzemtervi előírásokkal szemben megtakarított véghasználati fatömeg is, mégis dicsérendő az eredmény. Ha még azt is fel-
említem, hogy az elmúlt 10 év alatt a gazdaság területén legfontosabb 5 fajaj mag-
állományai — előző területükhöz viszonyítva — 2%-kal nőttek, ugyanezen 5 fajaj
sarjeredetű állományai 7%-kal csökkentek, végül pedig felemlítem azt, hogy a fenyő-
állományok területe 13,2%-kal, a gazdaság összterületére vonatkoztatva pedig 7,7%-
ról 9,3%-ra nőttek: eléggé jellemeztem azt a természetnél fogva lassú, de szívós mun-
kát, mely a Középsomogyi Állami Erdőgazdaság területén folyik.

Vajda Sándor, erdőművelési csoportvezető:

A Középsomogyi Állami Erdőgazdaság második öt éves tervének erdőművelési vonatkozásai

A bővített újratermelést, a több faanyag biz-
tosítását az ország meglévő erdei fatermelőké-
peségének növelésével és erdőtelepítésekkel kell
biztosítani. Tekintettel arra, hogy az erdőterüle-
teink növelése erősen korlátozott, új erdőtelepí-
téseinkkel csak a mezőgazdasági művelésre alk-
almatlan területek, utak, csatornák, patakok
mentének befásítására szorítkozhatunk. A több
fa megteremtésének lehetőségét elsősorban azzal
biztosíthatjuk, ha a jelenlegi erőterületeinken a
termőhelynek megfelelő fafajok előnyben része-
sítésével olyan szerkezetű és összetételű állomá-
nyokat alakítunk ki, amelyek az adott termő-
helyi viszonyok között a maximális fatömeg
megtermelését biztosítják.

Második öt éves tervünk összeállításánál fő
szempontunk az volt, hogy mindennemű felada-
tot az erdőművelési érdekeknek megfelelően ter-
vezzünk meg. Fakitermelési tervünkbe olyan fa-
használatokat állítottunk be, melyeknek végre-
hajtását erdőművelési szempontok teszik szűk-
séggé, melyekkel közelebb jutunk azon el-
érendő kívánatos állapothoz, melynél a fafaj
megoszlás, korosztályviszonyok lehetővé teszik
erdeink maximális faanyagtermelését, elvégzen-
dő gyéritéseink serkentően hatnak a nagyobb-
hozamú fatermesztésre, így közvetve a beterve-

zett fahasználatok is a bővített újratermelést szolgálják. A jelenlegi fafaj- és kor-
osztály megoszlásunkat a távlati terveinkben célul tűzött kívánatos állapottal egy-
bevetve megállapítottuk, hogy tölgyeseink területét mintegy 1670, a bükkösökét 2175,
a nemes nyárasokét 920, a fenyvesekét 1270 ha-al kell növelnünk, jelenlegi erdő-
területünk változtatása nélkül ahhoz hogy a célul kitűzött fafajmegoszlást elérjük.

Öt éves tervünk véghasználati előírásait tehát úgy alakítottuk ki, hogy túltar-
tott akácosaink, vágásérett gyertyán- és cserállományaink nagy része véghasználatra
kerülve fokozatosan átadja helyét a tölgy, bükk és fenyőnek. Különösen a sarjere-
detű állományokat ütemeztük be II. öt éves tervi véghasználatokra azzal, hogy a vá-
gásterületek csemetével történő újraerdősítésével is elősegítsük állományviszonyaink
javulását, a sarjeredetű állományok rovására.

Az öt évre 5358 ha-on tervezett mesterséges erdősisítésünk 28%-át tölgy, 17%-át
fenyőcsemetével hajtjuk végre. Fokozott mértékben foglalkozunk a második öt éves
terv idején a gyorsan nővő fafajok telepítési lehetőségeinek felkutatásával, az e téren
rendelkezésünkre álló adottságaink maximális kihasználásával. Területünkön a ter-
mőhelyi adottságokat figyelembe véve főleg a hazai nyárral való erdősisítés látszik
indokoltnak. Ezért megkezdtük a rezgő- és szürkenyár-csemete nevelését és a másod-
dik öt éves terv idején létesítendő 450 ha nyártelepítésünkéből 250 lesz a hazai nyár,
míg nemes nyárrakkal üzem területünkön 200 ha ültetést tervezünk. A nemes nyárrak
nagyobb mérvű felhasználására az erdőn kívüli fásításoknál a vízügyi, tanácsi és Tsz
telepítéseknél kerül sor, ahol 940 ha nyártelepítést végzünk. A somogyi homokvidék-
en a fenyőtelepítések folytatása mellett az akácnak megfelelő termőhelyeken, — bár

az akác sarjerdők jelenlegi területét csökkenteni tervezzük —, akáccsemetével való erdősfítéseket is végzünk, különösen a közbirtokossági erdőkben és a fásításoknál.

Véghasználataink felújításában nem kis feladatot jelent számunkra a természetes felújításaink szakszerű végrehajtása. Az elmúlt néhány évben a véghasználati termelésekkel kapcsolatos eléggé merev fajajpolitikai előírások következtében nagyobb mennyiségű természetes felújítás alatt álló megbontott állományunk van, melyben az újulat sürgősen követeli a felszabadítást, a főállomány mielőbbi letermelését. A második ötéves terv során gondoskodunk ezen véghasználatok végrehajtásáról, 250 ha-on tervezzük végvágást. Természetes felújításaink során a felújítási sejtekből kiinduló csoportos bontásokon alapuló módszereket alkalmazzuk, ügyelve a térbeli rendre, a kitermelendő anyag kiszállíthatóságára. A felújítási időszakot a tőlgnél 6—10, bükknél 20—25, fenyőnél 6—10 évre tervezzük. Amennyiben a felújítógátás alá vont területek egyes helyein kellő időben nem jelentkezne megfelelő újulat, gondoskodunk az alátelítések végrehajtásáról, valamint a végvágások utáni üres foltoknak, hézagoknak legkésőbb 1 éven belül történő beerdősítéséről. A felújítógátások megkezdése előtt erdőművelési csoportunk részletes tervet készít minden felújítási szándékozott erdőrészletre, előírva az összes erdőművelési és fahasználati jellegű teendőket. A kitermelendő egyedeket a jelölések szakszerűségének biztosítása érdekében, erdőművelési csoportunk tagjai, vagy erdészeteink erdőművelési műszaki vezetői személyesen végzik. Lehetőség szerint két évre előre jelölünk, mert a késedelmeskedés legtöbbször elhamarkodott jelölésre vezet, s nem biztosítja maximális mértékben az erdőművelési érdekeket. Már az első belenyúláskor, amikor a használat a növedékfokozó gyéritéstől jóformán még el sem különíthető, gondoskodunk a szállítási nyomvonalak, rakodóhelyek kijelöléséről és már ezek figyelembevételével végezzük a kivágandó fák jelölését is.

Fokozzuk véghasználati alátelítéseinket, az öt év alatt 1450 ha véghasználati állományt telepítünk alá, és egyidejűleg a már alátelített területeinken 710 ha pótlást irányoztunk elő. A magról történő természetes felújításaink, alátelítéseink mennyiségének nagymérvű emelése következményeként a második ötéves terv során véghasználati területeink 47%-át természetes úton tervezzük felújítani, a fejlesztési határozatban előírt 20%-os aránynak több, mint kétszeresét. Véghasználati alátelítéseinkben ez ideig elkövtük azt a hibát, hogy akár vetést, akár ültetést végeztünk, kevés volt a felhasznált anyag. Tekintettel arra, hogy alátelítéseinknél leginkább állomány alól szedett csemetét használunk, szakítottunk az eddigi hektáronkénti 8000 db csemete felhasználással, a jövőben végzendő alátelítéseinknél 12 000 db csemete elültetését tervezzük. Feltétlenül gondoskodni fogunk alátelítéseink megfelelő ápolásáról, hogy ne forduljon elő az, ami a múltban alátelítéseink sikertelenségének fő oka volt, hogy az elültetett csemeték magukra hagyva a gyomok, sarjak és cserjék elnyomásának, valamint a további bontás elmaradásának estek áldozatul.

De nemcsak a véghasználatok, felújítógátások, hanem a nevelőgátások megtervezésekor is az erdőművelési kívánalmak voltak a döntők. Az Erdőnevelési Utasítás megjelenése, a „V” fa nevelésre alapított gazdálkodás, a pozitív jellegű gyéritések forradalmi változást jelentettek az erdőgazdálkodásban. Különösen nagy változásokat hozott ezen elveknek a gyakorlati munkában történt megvalósítása a Zselicségben, ahol jelentős gyéritési lemaradásunk van. Az eddig folytatott nevelőgátások úgyszólván csak a száradék kitermelésére, összegyűjtésére szorítkoztak, ennek természet-szerű következménye volt az, hogy jelentős gyéritési lemaradásunk van. Ezért a második ötéves terv során kitermelni tervezett fatömeg 40%-át nevelőgátásokból nyerjük. Jelenlegi fajaj- és korosztályviszonyaink figyelembevételével terveztük meg a második ötéves terv idejére esedékes tisztításaink és gyéritéseink mennyiségét. Felszabadító tisztítást 4028,51 ha alapterületen kell végezni. A fenyő fiatalosok kivételével, ahol a tisztítást 10 éves korig csak egyszer végezzük el, átlag 4 évenként tervezzük visszatérni a tisztítási munkákkal. Így az 5 évre 4265 ha felszabadító tisztítást tervezzük. Elegyarányszabályozó tisztítást kívánó területünk 3400,15 ha, átlagosan 4 éves visszatérési időt számítva 1960—1965-ig terjedő időre 4245 ha a feladatunk. A múltban erdőgazdaságunk évenként 1420 ha-t tisztított, a jövőben azonban ennél mintegy 20%-kal kell többet tisztítani, mert az eddig elhanyagolt, a természetes újulatok végvágás előtti, valamint a második koronaszint kialakításához szükséges fiatalosok jövőbeni tisztítására fokozott mértékben kívánunk ügyelni.

Középkorú állományainkban a megfelelő növedék biztosítása, az elegyes állományszerkezet kialakítása, állománynevelési módszerekkel átalakítható rottont erdeink feltétlenül szükségesé teszik a gyéritéseknek megfelelő időbeni ütemezését végrehajtását. 7851,52 ha erdőterületünkön törzskiválasztó, míg 10 801,59 ha-on növedékfokozó gyéritést kell végeznünk. A törzskiválasztó gyéritésekkel az akácokban

és nyárasokban 4, más fafajok esetén 5 évenként kívánunk visszatérni ugyanarra a területre, így a második ötéves terv során 8030 ha-on végezzük el ezt a munkát. A törzskiválasztó gyérítések során munkánk arra irányul, hogy azokat elvégezve, állományainkat minél nagyobb számú kiváló minőségű törzs alkossa. Már az első törzskiválasztó gyérítések alkalmával gondoskodunk a „V” fák kijelöléséről és minden további munkánkat ezek megsegítése érdekében végezzük.

Elegyetlen tölgyeseinket, csereseinket és erdei fenyveseinket a törzskiválasztó gyérítések idején — mivel ekkor már jut a talajra annyi fény, amennyi az alátélepitésre felhasználandó árnyattűrő fafajok létfeltételeit biztosítja — gyertyánnal és hársal telepítünk alá. A második ötéves terv idején 635 ha ilyen állománykiegészítő alátélepitést végzünk. Zselici erdeink nagy részében hársból és gyertyánból megtaláljuk az alsó szinteket, így itt lehetőségünk van főfafajaink hizlalására, anélkül, hogy a felső koronaszint laza állása erdőtalajaink legsúlyosabb veszedelmét, a kiszáradást idézné elő.

Növedékfokozó gyérítést 10 801.59 ha-on kell végeznünk. A gyérítések múltbani elmaradása miatt erdeink nagy része sűrű, felnyurgult, miért is az első belenyúlásoknak feltétlenül óvatosabbnak kell lenniök. Így a növedékfokozó gyérítések megtervezését azzal az elgondolással végezzük, hogy a gyérítetlen állományok esetén fokozatosan alakítsuk ki a megfelelő állomány-szerkezetet, a gyérítési munkákkal való visszatérés idejét ezért lerövidítettük. Akácnál, nyárnál, valamint a hárs és gyertyánnál a visszatérési időt 5, a mageredetű tölgy- és bükkállományaink esetén 8, más fafajoknál pedig 7 évre tervezzük, így évenként 1.635 ha növedékfokozó gyérítést kell végeznünk, az 5 év alatti feladatunk 8175 ha.

A fentiekben ismertetett gyérítési előírásokat erdőgazdaságunk elmúlt 5 évi gazdálkodásának ilyen irányú munkáival összehasonlítva láthatjuk, hogy amíg a múltban a törzskiválasztó és növedékfokozó gyérítések aránya 1:2 volt, addig jelenleg ez 1:1-hez, feltétlenül helyes irányba haladó munkát jelent. A jelenlegi korosztály és állományviszonyaink között nincs módunk az oszágosan megkívánt 3:2 arány elérésére. Törzskiválasztó gyérítéseink területének emelése nem lehetséges. Ezen korosztályokba tartozó állományokba gyakrabban mint 4—5 év nem ésszerű visszatérni, viszont az eddig nem megfelelően gyérített, növedékfokozó gyérítésre szoruló erdőrészeinkben megkívánt állományszerkezet fokozatos kialakítása, „V” fának megfelelő hizlalásának biztosítása szükségessé teszik a tervezett mennyiségű munka elvégzését.

Az állománynevelés mellett legkomolyabb feladatot jelentő, legnagyobb szakismeretet kívánó, de ugyanakkor a legnagyobb eredményt biztosító munka, a rontott erdők átalakítása. A második ötéves terv során az eddiginél sokkal intenzívebben, gondosabban kell foglalkoznunk ezzel a munkával, mert területünkön nagyon sok jó termőhelyen álló rontott erdő van, amelyek átalakítása, megfelelő fajafösszetételű újraerdősítése, az átalakítási költségeket figyelembe véve is jelentősen emelné termelékenységünket, a vágáskori összes fátömeghozamban nagy értékgyarapodást biztosítana. Nevelővágásokkal helyrehozható rontott erdők 2386 ha, állománykiegészítéssel 1103 ha, állománycserével pedig 9059 ha, összesen 12 550 ha.

A nevelővágásokkal, valamint állománykiegészítéssel átalakítandó rontott erdőkben szükséges munkák elvégzése, második ötéves tervünk egyik fő feladata. Ennek megfelelően mind nevelővágásainkat, mind állománykiegészítő alátélepitéseinket, pótlásainkat, elsősorban ezen erdőrészteltekben hajtjuk végre, hogy lehetőség szerint az öt év végére ezen erdők nagy része már bekapcsolódhassék a maximális faanyagtermelésbe. Az állománycserével átalakítandó rontott erdők esetében az átalakítás ütemezésénél nagyon sokféle szempontot kell mérlegelni. Kétségtelenül a legkedvezőbb az volna, ha minél rövidebb idő alatt véghasználatra ütemeznénk be ezen területeket, hogy a kitermelés után olyan fafajokkal végezhetnénk el a felújítást, ami az adott termőhely maximális fatermőképességét kihasználná. Azonban mind a fakitermelések, mind a felújítások és ápolások munkaerő szükséglete határt szab az átalakítási idő megrövidítésének. Továbbá gazdálkodásunk, de a népgazdaság iparifa igénye sem teszi lehetővé, hogy véghasználati termelésre túlnyomó részben rontott erdőt ütemezzünk be. Ezen körülményeket megfelelően mérlegelve alakítottuk ki második ötéves tervünk számaát, melyek szerint véghasználataink 45%-át rontott erdeink adják, így az 5 év alatt 759 ha-on kívánunk állománycserét végrehajtani. Tekintettel arra, hogy erdőgazdaságunk területén nagyon sok olyan rontott erdő van, melynek átalakítása csak állománycserével lehetséges, bár jelenlegi tervünk a rontott erdő átalakításánál is több mint kétszerese az országos kívánásának, a jövőben feltétlenül fokoznunk kell ezen munkáinkat is, hogy erdőterületünk 1000 ha-jain sikerüljön mielőbb olyan állományokat létesíteni, amelyek az adottságokat maximális mértékben képesek lesznek faanyagtermelésre felhasználni.

Az előzőekben felsorolt feladatok végrehajtása, valamint az 1960—65-re tervezett 1759 ha első kivitelű fásítás és az eddigi fásításokban szükséges 304 ha pótlás megoldása évenként 12 millió csemete és mintegy 30 ezer db suháng termelését teszi szükségessé. Fenti csemetemennyiség megneveléséhez szükséges csemetekerti terület rendelkezésünkre áll ugyan, azonban csemetekertjeink rentabilitása, tájegységek, erdőtestenkénti megoszlása szükségessé teszi azt, hogy az elkövetkező évek során egyes kerteket felszámoljunk és helyettük újakat létesítsünk. Csemetekertjeink jelenlegi elhelyezkedése mellett az önellátást erdszetenként még a főbb fafajokból sem tudjuk biztosítani. A jövőben a fásításokhoz szükséges csemetét és suháng-mennyiséget két nagyüzemi gépesített csemetekertben fogjuk megtermelni, míg az üzemi célokra szükséges anyag előállítását tájegységenként és erdőtestenként létesítendő csemetekertekben, kisüzemi módon tervezzük. Ezáltal elérjük azt, hogy a csemeték a kiültetés után is a csemetekerttel azonos termőhelyre kerüljenek, továbbá megszüntetjük a hosszú távú csemeteszállítás egyéb hátrányait is.

A csemetekerti magvetések magzsűkségletét 90%-ban saját területünkön gyűjtjük be. A második ötéves terv során fokozott mértékben ügyelünk a magszármazásra. 60.92 ha erdeifenyő, 20.71 ha feketefenyő, 63.40 tölgy és 200 ha körüli bükk makktermelő állományunk minőségi magot adó elit állomány, elsősorban ezekből kell magzsűkségletünket fedezni. Sajnos különösen az erdeifenyőnél — eddigi begyűjtési nehezségek miatt — nem a kijelölt állományokból gyűjtöttük a magot, hanem vagy alacsony, fiatal állományokból, vagy véghasználati termeléseinknél döntött fákról biztosítottuk a szükséges tobozmenntyiséget. Kétségtelen, hogy jelenlegi felkészültségünk mellett a magas fákról való magbegyűjtés sok problémát okoz, azonban a jelenlegi felszerelési hiányokat pótolva, a második ötéves terv során e téren is előrehaladást tehetünk.

Ahhoz, hogy az előzőekben tárgyalt feladatokat maradéktalanul meg tudjuk oldani, s mivel elegendő kézi munkaerővel nem rendelkezünk, feltétlenül szükséges az erdőművelési munkák lehetőség szerint minél nagyobb mérvű gépesítése, olyan munkamódszerek bevezetése, melyek lehetővé teszik a kézi munkaerővel való takarékoskodást. Erdőművelési munkáink összes költségeinek 40%-át teszi ki az erdősítések, erdőtelepítések ápolásainak költsége. A gyomok és nemkívánatos sarjak elleni küzdelem is sok esetben nemcsak költséges, hanem munkaerő problémát is jelent, mert a gyomtalanítás ideje egybeesik a mezőgazdaságban a kukorica kapálásával. Az erdőgazdaságban megindult nagyarányú gépesítés bizonyos mértékben meg fogja oldani a munkahiányt és jelentős költségcsökkentést is jelent, azonban nem szünteti meg teljes mértékben a problémát. Ezért fordítottunk figyelmet a vegyszeres gyomirtásra, hiszen a gyomok elleni küzdelemben nagy jelentősége van ma már világszerte a vegyi eljárásoknak. A hormonbázisú vegyszeres gyomirtók megismerésével megnőtt a selektív gyomirtás lehetősége. Erdőgazdasági viszonylatban a 2,4-D és 2,4,5-T észtervegyületek ásványolaj oldatának van jelentősége. Nálunk a vegyszeres gyomirtáson kívül kísérletek folytak a nemkívánatos sarjak vegyszeres irtására vonatkozóan is, és a tavalyi év eredményei alapján ezt a kérdést megoldottnak tekinthetjük. A sarjirtást Tributonnal (2,4-D és 2,4,5-T kombinációja) való permetezéssel 2—4 éves sarjállományokban a nyár folyamán hajtottuk végre, s az eredmény olyan szép volt, hogy a tervbe vett második permetezést már nem kellett elvégezni.

Erdőművelési munkáink gépesítési foka minimális. Jelenleg működő gépünk mindössze 1 db Zetor K 25-ös traktor, 1 db 4 elemes tárcsával. Az erdősítések talajelőkészítéséhez szükséges szántásokat a helyi gépállomások közreműködésével, az ápolásokat pedig a legutóbbi esztendőig teljes egészében kézi erővel oldottuk meg. Az utolsó esztendőben a gépállomások mezőgazdasági szektorban való fokozottabb elfoglaltsága miatt talajelőkészítéseink végrehajtása már nehézséget okozott, ápolásaink terén pedig a kézimunkák magas önköltségén kívül általában akkor nem szokott elegendő munkaerő lenni, amikor az ápolás a legfontosabb, május végén, júniusban. Ezen okok miatt feltétlenül szükséges, hogy talajelőkészítéseinkhez saját géppel rendelkezünk és gépi ápolásaink mennyiségét jelentősen emeljük. Ehhez azonban meg kell teremteni a gépi munkák előfeltételeit is. Az elmúlt évek során az ültetéseket olyan területeken, ahol a talajviszonyok a gépi ápolást lehetővé teszik, már egyenes sorokkal, 120-as sortávolságokkal hajtottuk végre, így elértük azt, hogy az 1959—60-as gazdasági évben már teljes ápolási időnyre foglalkoztatni tudjuk a Zetor K 25-öst. A második ötéves terv folyamán további két Zetor K 25-ös traktor és hozzávaló 4 elemes tárcsa beszerzésével elérnénk azt, hogy ápolási munkáink 30%-a gépesítve legyen. Csemetekertjeinkben, eltekintve a szántástól és az 1—2% fogatos csemetekiemeléstől, a többi munka csak kézíerővel történt. Igaz, csemetekertjeink nagy része nagyságánál fogva sem alkalmas gépi művelésre. Eppen ezért jelenlegi csemetekertjeink terü-

letrendezése alkalmával két nagyüzemi csemetekertet alakítunk ki, ahol a munkákat 70%-ban gépekkel végezzük.

Erdősítéseink talajelőkészítésének időbeni és jó végrehajtása szükségessé teszi, hogy nagyrészt függetlenítsük magunkat a gépállomásoktól. Igen sok területünkön nem elegendő az egyszerű szántás, inkább talajforgatás kívánatos. Mivel a gépállomások kapacitását a mezőgazdaság teljesen lefoglalja, egy láncfalpas traktor beszerzését már az 1961. évre beterveztük. Fásításainkban a jobb eredmény biztosítása érdekében feltétlenül emelni kívánjuk a kivitelezésre átvett fásítások mennyiségét. E célból még szükségünk van 1 db szolnoki gödörfúróra is. A gépbeszerzések nem oldják meg ugyan minden problémánkat, de nagybán hozzájárulnak ahhoz, hogy dolgozaink a gépek munkáját megismerjék, megszeressék, a megfelelő munkamódszereket kialakítsák.

Nem hagyhatjuk figyelmen kívül, különösen a Zselicségben erdőművelési munkáink tervezésénél, végrehajtásánál a meglévő vadállomány, erdeink vadeltartóképeségének megteremtését, a szükséges vadkárelhárító módszerekkel való beható foglalkozást. Jelentős szarvas- és vaddisznó-állományunk következtében makkal való alátelepítést végezni nem lehetséges, erdei fenyő ültetéseinket sem hagyhatjuk minden védelem nélkül, mert vadkárnak esnek áldozatul, továbbá zselicségi nyártelepítéseinkben is súlyos vadkárosítás jelentkezik. Nincs olyan vadkárelhárítási módszer, amely egymagában elegendő volna a vadkárok megelőzésére, illetve felszámolására. Erdeink természetes vadeltartóképeségének fokozásával, vadföldek létesítésével, téli etetéssel, a vadföldek és etetők helyének gondos kijelölésével, erdősítéseink őrzetetésével, nyáraink egyedi védelmével, az erdőművelési és vadgazdálkodási terveink egybehangolásával sok vadkárnak elejét vehetjük, azonban az eddigi kilővések mértékét is fokozni kell, mert a jelenlegi magas vadlétszám nemcsak erdősítéseink eredményességét gátolja, de vadállományunk minőségének is rovására van.

Radic László, fahasználati csoportvezető:

A Középsomogyi Állami Erdőgazdaság második ötéves fa- és fagyártmány-termelési tervéről

A Középsomogyi Állami Erdőgazdaság fakitermelését az elmúlt 5 évben a kézi termelés jellemezte. Az öt év alatt mindössze 70 815 m³ fatömeget termeltük géppel, azaz a véghasználati és gyérítési fatömeg 16%-át. Az alacsony gépi termelés oka egyrészt az, hogy a mezőgazdaság szocialista átszervezéséig elegendő fakitermelő munkás állt rendelkezésünkre, másrészt kezdetben a szakemberek is idegenkedtek a gépek alkalmazásától, ezenkívül még az is közrejátszott, hogy a kézi fakitermelés olcsóbb volt a gépinél. A kézi termelés túlsúlya következtében igen alacsony volt a termelékenységi mutató is. Egy fő (napi 8 óra) teljesítménye nem haladta meg földfeletti fatömeg esetében az átlag 1 m³-t, tuskótermelésben pedig a 0,60 m³-t. A termelékenységet az utóbbi három évben a svéd lándzsa fogazatú fűrészek alkalmazásával igyekeztünk fokozni. Az 1959—60-as gazdasági évben már 230 db gyalufogas fűrész dolgozott fakitermelésükben. Érdekes képet kapunk, ha az alábbi táblázaton a különböző fűrészek termelékenységét vizsgáljuk.

A gyalufogas fűrészek teljesítménye nem sokkal marad alatta a motorfűrészekének. Ugyanakkor az önköltség tekintetében mindig olcsóbbnak bizonyultak.

Munkaeszköz	Bázis idő	Dolgozók létszáma	Egy napra eső telj.	Egy főre eső napi telj.
MRP motorfűrész Megszakított	6 hónap	6 fő	10,2 m ³	1,70 m ³
M. fogazatú fűrész	6 hónap	3 fő	2,6 m ³	0,86 m ³
Svéd lándzsa fog. fűrész	6 hónap	3 fő	4,2 m ³	1,40 m ³

A II. ötéves tervidőszakban népgazdaságunk faanyagszükséglete tovább fokozódik. A pártkongresszus irányelveinek megfelelően felülvizsgáltuk erdőállományaink fatermelőképességét, a helyi lehetőségeinket, adottságainkat és az üzemtervi előírások, valamint az elmúlt 5 év gyakorlatának egybevetésével megállapítottuk, hogy a második ötéves tervidőszakban a végvágások megemlése és az intenzívebb nevelővágások révén az irányelvekben előírt 7%-kal szemben 17%-kal (kb. 100 000 m³) adhatunk nagyobb fatömeget népgazdaságunknak az előző 5 évhez viszonyítva, az iparifakihozatalt pedig 39,1%-ról 47,4%-ra növeljük. Az előző 5 év tényszámaihoz viszonyítva fűrészlőből 17%-kal, összes iparifából 45%-kal termelünk többet.

A tölgy és fenyő fűrészlő mennyisége viszont csökken az előző évekhez képest, mert fafajpolitikánk értelmében elsősorban a vágásérett cser-, akác- és gyertyán-állományok kitermelését ütemeztük be a második 5 évre. Papírfából viszont 208%-kal, farostfából pedig 400%-kal termelünk többet az elmúlt évek tényszámaival szemben.

A második ötéves tervidőszak termelési felfutása közel 11 millió devizaforint megtakarítást jelent népgazdaságunk számára.

A második ötéves terv fatömegét jó részt a rontott erdőkből és a pozitív jellegű nevelővágásokból nyerjük. Az 5 év alatt 759 ha rontott erdőt terveztünk fakitermelésre 136 ezer m³ bruttó fatömegeg, az egész véghasználati redukált terület 45%-át, a bruttó fatömeg 38%-át. Jövő használatainkat jellemzi továbbá a tarvágások csökkentése és a felújító vágások növekedése. 1965-ben már a véghasználati fatömeg 61%-át, a redukált terület 55%-át a felújító vágások adják. A második ötéves tervidőszak alatt az üzemtervi előírással szemben közel 30 000 m³ véghasználati bruttó földfeletti fatömeget takarítottunk meg. Ezzel kapcsolatban azonban meg kell említenem azt, hogy a kitermelésre tervezett fatömeg még így is meghaladja az üzemterv által kimutatott folyónövedéket. Az üzemtervekben kimutatott folyónövedék a valóságban azonban tapasztalataink szerint legalább 10–15%-kal magasabb. Az sem vitás, hogy a pozitív jellegű nevelővágásokkal is emelni fogjuk tudni a folyónövedéket. Tehát a tervezett használataink voltaképpen a tényleges folyónövedéken belül maradnak.

Amíg az elmúlt tervidőszak fakitermeléseit főleg kézierővel és ideiglenes kétlaki dolgozókkal hajtottuk végre, addig a következő 5 évben már az állandó szakmunkásokra alapozott gépi erővel történő termelés jellemzi fahasználatunkat.

Ennek megfelelően 1963 végéig a tisztítások és a törzskiválasztó gyéritések, valamint a géppel nem termelhető véghasználatok fatömegének kivételével gépesíteni kívánjuk fakitermelésünket. Törzskiválasztó gyéritéseinkben a termelékenyebb, egyeszelemlyes kengelyes fűrészeket, míg a géppel nem termelhető vágásokban továbbra is a svéd gyalufogas fűrészeket fogjuk alkalmazni. Az 1963–64-es gazdasági évben a terv szerint a felújítóvágások földfeletti összes nettó fatömegének 85%-át, tarvágásokban 94%-át, a növedékfokozó gyéritéseknek 86%-át, az összes kitermelésnek 66%-át már géppel fogjuk elvégezni. A tervezett gépesítési fok eléréséhez 1963 végéig 60 db üzemes képes fakitermelő géppel kell rendelkezünk a mai 27 db-bal szemben.

Az időközben kiselejtezendő gépek pótlásáról szükség szerint gondoskodunk.

A gépi fakitermelés terén fő célkitűzésünk az egy leltári fűrésze eső teljesítmény fokozása, valamint a gépi termelés önköltségének lényeges leszorítása. Ezideig az egy db leltári fűrészes által kitermelt famennyiség 1000 m³ körül mozgott, önköltségi vonatkozásban pedig meghaladta a kézi termelés költségeit. 1965. végéig leltári fűrészenként legalább 1500 m³-t kívánunk termelni a kézi termelésnél alacsonyabb költséggel. Ezen célkitűzés megvalósításához mindenekelőtt egy sor előfeltételt kell megteremtünk. Legfontosabbnak tartom a motorfűrészekhez jól értő szakmunkásgárda kialakítását. A gépkezelők és erdészszakembereink kiképzését már folyó év júniusában megkezdjük, hogy az új gazdasági év beindulásakor valamennyi gépünk hozzáértő dolgozó kezébe kerüljön. Nem kisebb fontosságú az előállott gépmeghibásodások sürgős megszüntetése, valamint az alkatrész ellátás zavartalan biztosítása.

A munkában álló fűrészek mellé a termelékenység emelése céljából állandó munkacsapatra van szükség. A gépcsoport mellett dolgozó munkásainkat azonban csakis úgy tudjuk megtartani, ha egész éven át munkát biztosítunk számukra. Ez a körülmény feltétlen indokoltá teszi a fakitermelési munkák legalább 10 hónapra történő elnyújtását. Tekintettel arra, hogy erdőgazdaságunk területén elég komoly mérvű cser és akác termelések folynak, indokolt, hogy az elegendő csereszekben és akácokban a nyári időszakokra is kitolják a termelést az értékesítés ütemének megfelelően. A cser és akác termelés elnyújtása egyben értékesebb rönkanyag biztosítását is lehetővé teszi. Állandó munkásainknak az időjárás viszonyoktól független, folyamatos foglalkoztatása fedett munkaszínek felállítását sürgeti. A II. ötéves terv folyamán valamennyi erdészetiünknel tervbevetjük egy-két munkaszín felépítését, ahol

állandó dolgozóinkat esős, havas időben is foglalkoztatni tudjuk kézi fagyártmány termeléssel. A biztosítandó előfeltételek sorában nem kis jelentőséggel bír állandó fakitermelő munkásaink bérproblémáinak és szociális körülményeinek sürgős felülbírálnálása és rendezése. Végeredményben a fakitermelő munka is egyre inkább ipari jellegű lesz, tehát a fakitermelő munkások bére és szociális körülménye sem maradhat el az ipari munkásokétól.

A gépi fakitermelés felfejlesztése mellett a kiteremelendő fatömeg cca 34%-a továbbra is kézi erővel kerül majd kitermelésre. A kézi termelésben állandó munkások beállításával, kengyeles és gyalufogas fűrészek alkalmazásával az egy főre eső napi teljesítményt 1,5 m³-re kívánjuk emelni a tervidőszak végére. A tarvágások használatainknál a tuskóírtásos termelés munkaigényességénél fogva komoly problémát jelent. Már az utóbbi két évben is több alkalommal arra kényszerültünk munkáshiány miatt, hogy a tuskóírtásos termelés helyett írtás nélküli tarvágást alkalmazunk, majd utána robbantással termeltük ki a tuskót. A robbantásos eljárás azonban igen költségesnek bizonyult és emiatt az elmúlt negyedévben be is szüntettük. A tarvágással letermelt rottott erdők talajelőkészítésének elősegítése céljából a robbantás helyett a jövőben dózerrel emeljük ki a tuskót.

Határozott javulást kell elérnünk az új időszakban üzemi fogataink teljesítményének növelésében. Jelenleg egy fogatára alatt éves átlagban 0,48 m³ faanyagot mozgatunk. Ez az alacsony teljesítmény főként gyenge feltártságunkkal magyarázható, mivel az esetek többségében hosszabb távolságra kellett fogatainkat igénybevenni, tekintve, hogy a fülledékeny anyag kiszállítása határidőhöz volt kötve. A rossz útviszonyok miatt ez csak fogatokkal volt elvégezhető. A tervbevetett feltáró hálózat kiépítésével, az értékesítésnek helyi adottságunkhoz való ütemezésével, rönkközelítő kerékpárok beállításával fogataink teljesítményét a jelenlegi kétszeresére kívánjuk emelni a tervidőszak végére. Ami a rönkközelítő kerékpárokat illeti, elsősorban a nagyméretű kerékpárokra tartunk igényt, mert a súlyosabb rönkök közelítésével okoztuk eddig a legtöbb kárt az újulatban. Szükséges, hogy a kerékpárok jobb minőségű anyagból készüljenek és masszívabbak legyenek, mert egyébként nem felelnek meg a kívánt célnak. A termelt faanyag kiszállítását és egy részének szállítását Szuper Zetorokkal kívánjuk megoldani. Meglevő vontatóink teljesítménye a gyenge útviszonyaink ellenére már eddig is megfelelő volt (egy vontatónk az elmúlt évben is átlagosan 3000 m³ faanyagot mozgatott meg), de feltártságunk fokozásával még nagyobb teljesítmény elérésére lesznek képesek. Ez a körülmény nyilvánvalóan hozzájárul az energiaköltségek csökkentéséhez. 1965. év végéig 7 db Szuper Zetor beszerzését tervezzük. A faanyag szállítását zömmel jövőben is az Erdőgazdasági Szállító Vállalat fogja ellátni. A rakodás meggyorsítása és a könnyebb felterhelhetőség érdekében kívánatos lenne a Szállító Vállalat gépparkját minél nagyobb számban „HIAB” darukkal felszerelni.

Erdőgazdaságunk fagyártmánytermelése az elmúlt időszakban évről-évre emelkedett, 1955—60 között csaknem kilencszeresére nőtt. Az elmúlt öt évben 45 327 m³ fagyártmány feldolgozása fából 60%-os kihozatal mellett 27 610 m³ kész fagyártmányt termeltünk. A mennyiség 21%-át kézzel, 79%-át fűrészgépen állítottuk elő.

Szőlőkaró, bányadeszka és bányabélésállók képezték a főbb választékokat. 1955-ben még csak 1 db szalagfűrészszel rendelkezett erdőgazdaságunk. Azóta évről-évre újabb fűrészgépeket állítottunk be, s ma már egy horizontális, két kör és 16 szalagfűrészünk dolgozik. Az elkövetkezendő öt évben kész fagyártmányból is többet adunk a népgazdaságnak.

1960—65 között 87%-kal termelünk több fagyártmányt, az előző időszakhoz képest. Előtérbe helyezzük a parkettfriz, rövidfűrészárú és a bányászati bélésanyagok termelését. A szőlőkaró termelés az előző időszak majd egyharmadára csökken. A magasabb forint értékű választékok termelésére fordítjuk a fő súlyt. A kihozatal 3%-kal növeljük az előző időszakokhoz viszonyítva.

A második ötéves terv megnövekedett fagyártmány termelési feladatait meglévő fűrészgépeink részbeni összevonásával, továbbá a kettős műszakok beállításával szándékozunk megoldani. Csupán egy db szalag és egy db körfűrész beszerzését tervezzük. Fűrészgépeinknek a jelenlegi nyolc helyről négy helyre való összevonását több fontos körülmény indokolja. Jelenlegi fagyártmány telepeink többségükben tűzveszélyesek, korszerűtlenek, mosdó, étkező helyiségek, porszivó berendezések hiányoznak. A fagyártmánytelepek összevonásával a második ötéves terv ideje alatt három helyen tervezzük korszerűbb telepet felállítani. A fűrészgépek összevonásával növekedni fog a termelékenység, ugyanakkor csökkenthető lesz a regie költség és az ellenőrzés is hatékonyabbá tehető. A parkettafriz termelésünk felfuttatása szükségessé

teszi még egy gőzölő felállítását is, mivel a termelendő friz cca 50%-át bükkből tervezzük előállítani.

Az új időszakban tovább kívánjuk fokozni fagyártmánytermelvényeink minőségét is. A minőség további javítását részben a fagyártmány alapanyag gondosabb termelésével, a szalagfűrészeknél előtölő berendezés alkalmazásával, részben pedig a fagyártmánytelepi dolgozók rendszeres oktatásával kívánjuk biztosítani.

Szilágyi József, műszaki csoportvezető:

A Középsomogyi Állami Erdőgazdaság feltárási terve a második öt éves tervidőszakra

Erdőfeltárással foglalkozni egyike a legszebb erdőgazdasági tevékenységeknek. Megfelelő sűrűségben megtervezett, számokkal alátámaszthatóan hasznos, olyan szállítópályákat kell az élő erdőben létrehozni, hogy annak egységét, harmóniáját sértetlenül hagyva, segítséget vigyünk a gyenge újultnak, gépeket a fakitermelésnek, közelitésnek, szállításnak, könnyebbséget a feladatok megoldásához a külső szakembereknek, kultúráját az erdőkben elzárta élő erdősztelepüléseknek s mindezt úgy, hogy súlyos milliók befektetésével többszöröződött milliók nyereségét produkáljuk népgazdaságunknak, mindannyiunknak.

A Középsomogyi Állami Erdőgazdaságban az erdőfeltárás súlypontos tennivaló. Az öt év alatt kitermelendő fatömegnek több, mint a felét fokozatos felújító vágásmóddal termeljük ki. Ez egyidőben nagy területen folyó gazdálkodási tevékenységet jelent. A kitermelendő fatömeg majdnem $\frac{1}{5}$ része fülledékeny. Az értékesítési feladatok az összes fatömeg 40%-ának leszállítását az első félévben teszik szükségessé. A jelenlegi útviszonyok az energiaköltségeket hátrányosan befolyásolják. A fatermelési ágazat energiaköltsége az egész erdőgazdaság ráfordításainak 10%-át teszi ki. Ha ehhez hozzávesz-

szük, hogy a helyesen kialakított feltáró hálózat számos helyen átrakási és anyagkezelési kiadásokat tesz feleslegessé, beláthatjuk, hogy ezen a vonalon jelentős önköltségsökkentési lehetőségek állnak gazdálkodásunk rendelkezésére. Az erdőgazdaság talajviszonyai a járművek és a járművontatás részére igen kedvezőtlenek. A terület 80%-a talajmechanikailag minősítve iszap, iszappal kevert homokliszt, vagy agyag. A csapadékeloszlás kedvezőtlen, a fagyos napok száma kevés, pl. a legjelentősebb területünkön, a Zselicségben 15—20 között ingadozik. Összefüggő erdeinkben éppen a jó állományszerkezet következtében a párologtatás igen lassú, így főleg a Zselicség földútjai a gazdasági év első felében alig használhatók. Feltártságunk az országos átlagnak még 50%-át sem éri el. Időjárásbiztos feltárópályánk alig van több, mint másfél fm hektáronként. Az egész erdőgazdaság területén útépités szempontjából szóbajöhető építő, vagy javítóanyag nincs. Jelenlegi feltártságát egy örökölt erdei vasút biztosítja, 760 mm-es pályájával. A vasút 13,5 km hosszú, ebből a múlt évben épült 3,5 km, a többi régi, korszerűtlen pálya.

A második öt éves tervidőszakban szükséges feltáró hálózat rendszeres kiépítésére részletes feltárási tervet dolgoztunk ki. Ennek összeállításakor főleg a Zselicségre fordítottuk a figyelmet, a viszonylag kis területű homokvidékre vonatkozóan feltárási létesítményt nem terveztünk.

Feltárás szempontjából erdőgazdaságunk területén legsürgősebb létesítmények az elsőosztályú főfeltáró utak. Ezen utak műszaki jellemzői olyanok, hogy egy nagyobb, vagy több összekapcsolható gravitációs egységről a faanyagszállítást időjárástól biztosan lehetővé teszik közúti, illetve berakóállomásig. Főfeltáró utainkat 5 m széles alépítménnyel kell építeni a terephez alkalmazkodó mindkétoldali árokkal, a szállítás irányába eső 5—6%-os maximális emelkedővel, napi 100 tonna legnagyobb forgalmi

terheléssel számolva. Felépítményi szerkezetükre vonatkozóan állásfoglalásunkat döntően befolyásolta az élő példa, a lipótfá—kardosfai főfeltáró út. Ez az út 5 évig épült. Három méter széles hagyományos makadámburkolattal km-enként több mint egymillió forintba került. A kivitelezés késedelme miatt az út használatbavétele előtt jelentős mennyiséget a régi adottságok között kellett leszállítani. Nem közömbös megemlíteni, hogy a 17 km hosszú út építésénél 3 kivitelező vállalat dolgozott, az ÉM kivitelező vállalatoktól csak KDB döntés kényszere folytán vettük át évek óta az elkészült szakaszokat, azoknak késedelmes és minőségben meg nem felelő kivitelezése miatt. Három lakóházat kellett lebontatnunk és az engedélyező hatóságok miatt a fa-lusi szakaszt hatszor kellett átterveztetnünk. Most késve, 10 millió forint építési költség leírásai és fenntartási kötelezettségével terhelt bennünket egy minőségében rosszul megépített, gépkocsiforgalomra nem korszerű pálya. Főfeltáró útjainkra a gazdaságossági számításokat elkészítettük hagyományos makadámburkolatra vonatkozóan is. Egy km hagyományos makadámburkolatot csak félmillió forint költséggel számítottunk és még így is az elsősztályú főfeltáró utak térítési ideje átlagosan 18 évre, míg a másodosztályú feltáró utak térülési ideje 19 évre adódott. Mindezek arra mutatnak, hogy a feltárási beruházásaink gazdaságosságának fokozása még a főfeltáró utaknál is a modern, stabilizált felépítményi szerkezetek alkalmazását teszik szükségessé. A kívánatos építési ütemet csak az erdőgazdaságunk keretein belül megszervezett kivitelezés biztosíthatja, amely egyúttal elkerülhetetlenül szükséges alaperőgépeink egész évi kihasználását is biztosítja.

Stabilizált felépítményi szerkezetű burkolatok építésére útjaink alépítményét képező talajaink felhasználhatók. A talajok általában poríthatók, középkötött talajfele-ségeik cementes, a kötöttebb talajok meszes, azaz kémiai stabilizációs eljárásra alkalmasak. Alkalmazható a mechanikai talajstabilizáció is bányakavicccsal, bányameddővel, de ezeknél olcsóbb a kohósalak, bár az összes javítóanyagot vasúton kell ideszállítani, ami megrágtja a kivitelezés költségét. Bármilyen stabilizálási módszerrel dolgozunk, feltétlenül nagy gondot kell fordítani a vízlelenítésre, mert ha a stabilizált burkolatot tartó altalaj vizet kap, akkor teherbírását rohamosan veszíti és ez a burkolat részleges, vagy teljes tönkremenését eredményezheti. Ezért kell árokrendszerekkel a lefolyó vizeket, felületi bitumenes kezeléssel pedig a felülről ható vizeket elvezetni. Talajvízzel ritka esetben kell számolnunk dombvidéki erdeinkben.

Elsősztályú főfeltáró útjaink tervezésére al- és felépítményi munkáinak elvégzése összes költségként átlagosan km-enként 552 ezer forintot irányoztunk elv.

A főfeltáró utak mellett terveztünk még másodosztályú feltáró utakat. Ezek a léte-sítmények már kisebb, maximum napi 30—60 tonnás terhelést viselnek el, éppen ezért műszaki mutatóiknál is engedményeket tettünk. Így szélességük 4—4,5 m-re tervez-hető, a számítás irányába eső 10%-os rövid emelkedőkkel. Vízlelenítésük, valamint stabilizált burkolatuk nélkülözhetetlen, de a burkolat vastagsága a forgalomnak meg-felelően méretezhető. Itt 1 km összes költségét 363 ezer forinttal terveztük átlagosan. Burkolat nélküli gyűjtőutakat egyelőre nem terveztünk, azokról említést sem tettem, mert talajadottságaink olyanok, hogy a burkolat nélküli utak a szállítás szempontjából legnehezebb időszakban, a fagyos napok kivételével használhatóak. Különben sem időszerű addig gyűjtőutat tervezni, amíg nincs meg a magasabbrendű feltáró háló-zat, azaz a gerince az egész további feltárásnak. Természetesen szükség lesz vágástéri rendre, de azt majd üzemi költségből kell megvalósítanunk. Szükség lesz új gyűjtő-utakra, a meglévők korszerűsítésére, de ez már a következő tervidőszak feladata lesz.

Feltárási tervünkben öt év alatt 12 és fél km stabilizált felépítményű elsősztályú főfeltáró utat terveztünk. Ez mind a Zselicségre esik. Terveztünk 14,3 km másodosz-tályú feltáró utat. Főfeltáró útjainknál még stabilizált burkolat mellett is 15 év az átlagos térülési idő. Másodosztályú feltáró útjainknál a térülési idő 14 év. Természetesen a már említett egyéb gazdasági előnyök figyelembevételével. Az ötéves terv végére 27 km-rel több saját, időjárásbiztos utunk lesz. Ehhez szükséges 12 millió forint be-ruházási hitel. Mintegy félmillió forint értékű útépítő gépet is terveztünk. Összes építendő útjainkra évente 15 éven át 33 000 m³ anyag gravitál, egy km útra átlagosan évente 1360 m³, feltételezve azt, hogy megközelítőleg szabályos állapotban vannak az utak melletti erdők korosztályai. Az ötéves terv végére megegyezzen anyai időjárás-biztos pályánk lesz, mint a tervidőszak kezdetekor. Időjárásbiztos feltáró pályánk 3,4 fm lesz hektáronként tervezetünk szerint. Ezek a számok azt jelentik, hogy az ötéves terv végére anyai időjárásbiztos pályánk lesz, amennyi lehetővé teszi az első félév-ben az értékesítésre kerülő évi összes faanyag 45%-ának időjárásbiztos pályán való szállítását, ez pedig igen lényeges erdőgazdaságunk életében. Az összes befektetett be-ruházási hitel (építés, gép, tervezés) 17 éven belül térül meg.

A feltérési terv ütemezésénél előnyben részesítettük a Zselicséget, figyelembe vettük a kitermelések ütemét és térbeli eloszlását, valamint azt a szempontot, hogyha a beruházási költöttségek megengedjük, ugyanazon évben lehetőleg ne épüljön egyszerre az al- és felépítmény. Figyelembe vettük még azt is, hogy az áttérés erdőgazdaságon belül tervezett kivitelezésre, utépítő gépek beszerzése az első két év ütemét még lassítja, ezért az első két évre a kivitelezés 45%-át, az utolsó három évre pedig a kivitelezés 55%-át terveztük.

A feltérési terv végrehajtása a tervezett elég alacsony költséggel és mégis hosszas térülési idővel csakis úgy oldható meg, ha biztosítjuk a gazdaságon belüli kivitelezés alapfeltételeit. Mindenekelőtt utépítő gépek, illetőleg utépítő adapterekkel ellátott erőgépek kellene, hiszen a tervidőszak kezdetekor ilyenekkel úgyszólván nem rendelkezünk. Hasonlóképpen alapfeltétel, hogy a stabilizáláshoz szükséges építési anyagokat időben, szervezeten megkaphassuk, hogy azokra a munkák kivitelezését biztonságosan szervezni lehessen. Biztosítani kell a műszaki közép-kadereket. Különösen fontos a munkavezetők, jól begyakorolt gépészek kiképzését, fizetésüknek megfelelő rendezése, mert másként az erdőgazdasági utépítésektől és az erdőgazdasági gépesítéstől ezeket a nélkülözhetetlen munkavállalókat az ipar és a mezőgazdaság elszívja. Az utak tervezésével — kivételesen sürgős esetektől eltekintve — nem foglalkozunk azon okból, hogy a meglévő összes erőt a feltáró létesítmények kivitelezésére fordíthassuk. *Kívánatos volna súlypontos erdészeteinknél beállítani a harmadik műszaki vezetőt, akire a fokozatosan fejlődő gépesítés és feltérési gondjait kint a munkaterületen reá lehet bízni,* mert erdészeteink a mind intenzívebbé váló erdőgazdasági tevékenységük mellett nem tudnak olyan gondot fordítani ezen két új munkaterületre, mint amennyit a befektetett beruházási összegek és a várható gazdasági előnyök megérdemelnének. Majdnem minden erdészetenél van fogatgazda, de gép- és útgazda nincs, pedig utóbbiak nagyobb népgazdasági érdekekkel bírnak, mint a fogatok. Fel kell szerelni meglévő talajlaboratóriumunkat talajmechanikai egyszerű vizsgálatok elvégzéséhez is szükséges berendezésekkel. Maradék-talanul ki kell kísérleteznünk a stabilizált felépítményű utak erdőgazdaságunk területére legalkalmasabb fajtáit és építési technológiáit. Különösen nagy figyelmet kell szentelni a kohósalak minél nagyobb mértékű leggalzadosabb alkalmazására.

Végül a feltérési terv utolsó fejezeteként utalok azokra a teendőkre, amelyek a feltérési terv megvalósulásának következményeként már menetközben elsőrendűen fontosak. A meglévő és megépült szállító pályákat szervezeten, gazdaságosan és kíméletesen kell üzemeltetni. Ami azt követeli, hogy a szállítási, értékesítési terveket a feltártsággal szigorúan összhangba kell hozni. Csak ott és akkor szabad szállítanunk, ahol és amikor az anyag erőtetés és hajrá nélkül mozgatható. Igyekeznünk kell az utakon a lehető legtöbb faanyagot szállítani. A szállítást ütemszerűvé kell tenni, így hamarabb térülnek a befektetett milliók. Kiegyenlítő rakodóinkat a kedvező szállító időben fel kell tölteni, amíg feltártságunk még hiányos, az év első felében a lehető legkevesebb faanyagot szabad mozgatnunk. Az új állapotnak megfelelően kidolgozott közelítési, kiszállítási és szállítási technológiát be kell tartani szigorú tervvel. Ahová lehetséges, be kell vinnünk a közelítésbe a rönkközelítő kerékpárokat, vízmosásokba, erősen szabdalt erdőrészeinkbe a rövidköteles csörlőket. Rövid távolságokra nagyteljesítményű vontatókat kell alkalmazni kellő számú pótkocsikkal. A kiszállításban és szállításban, tekintettel, hogy az ötéves terv végére átlagosan 8 km lesz a leközeli szállítási távolság, fokozottan kell igénybe venni modern vontatókat, a rövidebb és kisteljesítményű gépkocsikat a hosszabb távolságokra. Nagyteljesítményű gépkocsikat adottságaiknál fogva nem üzemeltethetünk. Útjaink kíméletes forgalmával sok százezer forintot meg lehet takarítani. Stabilizált burkolatú útjainkról le kell terelni a saját szekérforgalmat, az idegeneket pedig ki kell zárni teljesen az erdőgazdasági forgalomból, ha kell, kisajátítás árán is. Az utakra veszélyes időszakban — tavaszi hóolvadás — mérsékeljük, másodosztályú útjainkon pedig erre az időszakra szüneteltessük a forgalmat. A kíméletes használatához tartozik az utaknak állandó és gondos karbantartása. Különösen stabilizált felépítményű utakon fontos a meghibásodott szakaszok azonnali kijavítása. Ki kell képeznünk útöröket, azokat szakembereként kell béreznünk, munkájukat rendszeres és kitartó ellenőrzéssel a lehető legeredményesebbre kell felfokoznunk, ahol lehetséges, a karbantartási munkákat gépesíteni kell.